

Den første bygningen fra 1885. (Høylands Sparebank 1. juli 1858 – 1. juli 1908)

HØYLAND GAMLE SPAREBANK JÆRVEIEN 34

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Høyland sparebanks første egenbygde hus fra 1885, med møtelokaler for herredsstyret i banksalen.

Et viktig hus fra fellesskapets historie.

HØYLAND GAMLE SPAREBANK JÆRVEIEN 34

KULTURHISTORISK KUNNSKAPSGRUNNLAG

Høyland sparebanks første egenbygde hus fra 1885, med møtelokaler for herredsstyret i banksalen. Tilbygd i 1911. Fasadeendringer fra 1950-tallet og senere.

I 1852 la Høiland Arbeiderforening fram det første forslaget om en sparebank i bygda for kommunestyret. 1. juli 1858 ble «Høilands Præstegjelds Sparebank» konstituert, i skolehuset på Sandnes. Den var da blant de første bygdesparebankene som ble opprettet på Jæren. Lenge var den den eneste blant landkommunene rundt Sandnes.

- Høylands Sparebanks bygg er sterkt forbundet med kommunens egen historie og utvikling.
- Det dokumenterer viktige sider ved fellesskapets historie og har høy identitetsverdi.
- Bankbygningen fra 1885 og kommunens første «kommunehus» er et viktig element i kulturmiljøet på Skeiane.

MILEPELER

1858: Høyland
Sparebank konstituert

1885: Første byggetrinn

1911: Andre byggetrinn

1885–1961: Møtelokale
for Høyland kommune

1984: Banken flytter
over til nytt bankbygg i
Håkon 7's gate 8

1984: Høyland
Sparebank går inn i
Sparebanken Rogaland

1984: Afinsans Ousdal blir
nye eiere

1992: Kulturkontoret i
Sandnes leier huset

Link til
Kulturminneregisteret:

<http://tiny.cc/75klnz>

Finner dere feil og
mangler, vennligst
registrer disse under
fanen «Info».

Utsnitt fra kommunens kulturminneregister august 2024. Rød ring viser Høyland Sparbank.

Fra 1858 til 1870 holdt banken til i Langgaten 69 i Sandnes, deretter i det gamle skolehuset i Krossen. I 1876 skilte Sandnes sparebank og Høyland Sparebank formelt lag. I forbindelse med denne prosessen ble det vedtatt å flytte Høylands sparebanks lokaler ut av byen. I 1875 holdt den hus i hovedbygningen på Skeiane, fra 1876 i leide lokaler på Brualand, ikke langt fra Skeiane.

I februar 1885 ble det bestemt at banken skulle bygge eget hus, og i september samme år åpnet lokalene. Banken var en toetasjes murbygning med upussede teglvegger, med rundbuevinduer med fine, dype profiler og enkle klassiske pilastre på hjørnene. Stilmessig er huset utført i en blanding av historisme og sveitserstil, der det er det taket som, ved form og dekorerte bjelkehoder, representerer sveitserstilen.. Huset ble bygd etter tegninger av meieribestyrer Joakim Grude. Murmester Severin Mortensen utførte selve murarbeidet og John Tollefsen Malmin sto for grunnmuren (GE 1939:122). Foruten banklokaler inneholdt huset en større sal i 2. etasje, der kommunen ble tilbudt møtelokaler, og en leilighet beregnet på bankkassereren.

I 1911 ble banken utvidet med en ny fløy. Ved utvidelsen fikk man en større fest- og møtesal, samt kontorlokaler for kommuneadministrasjonen. Tilbygget ser ut til å ha vært utført med samme stilpreg

som den eldste fløyen. Festsalen ble markert i gavlfasaden mot gaten med et stort vindu utført som et såkalt «palladiansk motiv» – et stort buet vindu i midten flankert av to mindre og rektangulære på sidene. Ny og gammel fløy fikk samtidig tekke av skifer.

I 1953 og 1954 ble det foretatt omfattende ombyggingsarbeider. Trolig ble fasaden i 1. etasje endret da, med nye moderne vinduer uten rundbue og teglmuren ble pusset. Senere har også 2. etasje fått samme sterkt forenklete preg. Opprinnelig bygningskropp og takform er intakt, og enkelte detaljer som hjørnepilastrene. Tross fasadeendringene er det fortsatt mulig å forbinde huset med opprinnelig byggeperiode.

Huset var kommunens lokaler fram til nytt rådhus ble bygd i 1961. I 1984 fikk banken nytt hus like ved det gamle (kulturidnr.110202118).

Banksalen på Skeiane har spilt en viktig rolle som møteplass for andre institusjoner enn kommunestyret. Salen var bl.a. «Høylands Landbrugsforening» faste møteplass fra stiftelsen i 1891 til 1980-tallet, da de overtok deler av Høyland Meieris bygg på Sandnes.

Høyland sparebank var trolig den første bygningen tyskerne annekterte og innkvarterte seg i etter invasjonen 1940. De første tyske soldater som kom til Sandnes var en tropp luftbårne infanterister som var sluppet ned fra flyinvasjonen over Sola. De marsjerte fra Sola 10 april og dro direkte til Høyland Sparebank. Her rekvirerte de festsalen og tilstøtende rom. (JSJ 1965)

Høylands Sparebanks bygg er sterkt forbundet med kommunens egen historie og utvikling. Tross endringene dokumenterer den viktige sider ved fellesskapets historie og har høy identitetsverdi. Den ligger på Skeiane i lesbar sammenheng med hus av tilsvarende kulturhistorisk innhold og betydning.

Udatert gruppebilde utenfor banken. Vindusomrammingene er usedvanlig fint utført med rikt utformet hulkilprofil og markert sokkel. (Digitalt museum JAEHS012.237)

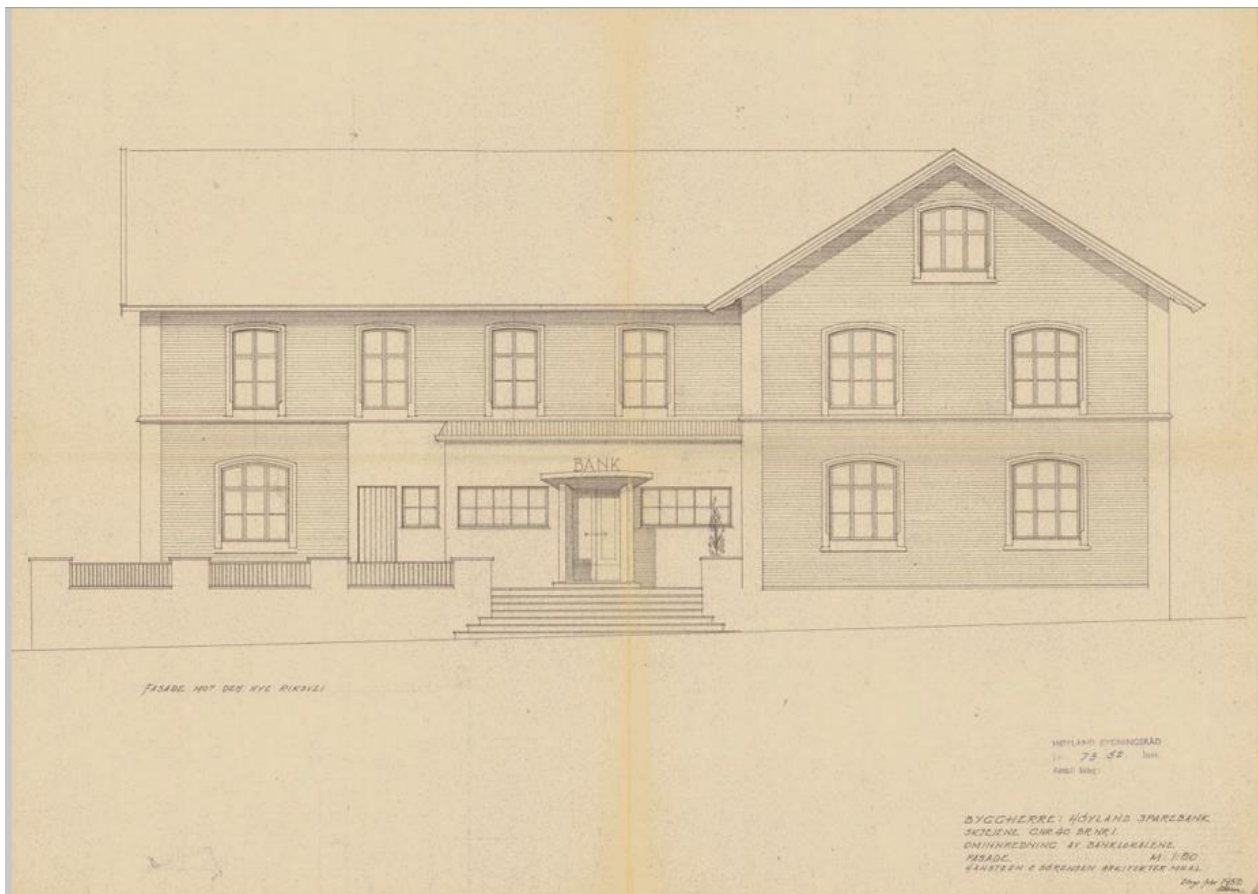

Etter tilbygget 1911. Festsalen i 2. etasje synes godt for reisende på Jærveien (retning nord), med store vinduer gruppert og et sammensatt vindu i gavlfeltet utført som et «palladiansk motiv» (også kalt sereliansk motiv). Et motiv som ofte ble brukt til å framheve forsamlingssaler som denne, og som var lett «å lese» for samtidens reisende på hovedveien. Motivet gjentas til en grad ved inngangsdøren, som har kraftige fyllinger. (Foto fra Høyland 1837–1937, s. 21)

Hovedveien gjennom Skeienegården med den berømte Skeienekrambuå. Krambuå lå på Sandnes-siden, men eierne bodde på Høyland-siden. – Dette ga handelsmessige og skattemessige fordeler da Sandnes ble ladested i 1860.

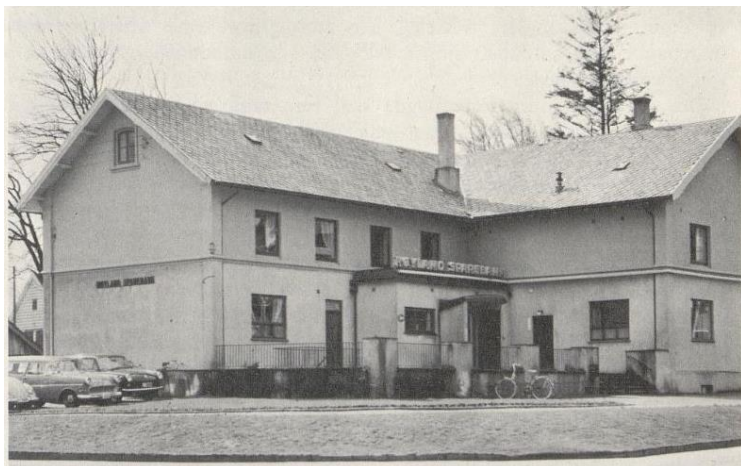
Miljøet på Skeiane fotografert av L. Ludvigsen rundt 1924 fra Jærveien ved krysningen av Stangelandsåna, sett sørover. Skeianebua til venstre, Skeianemølla til høyre foran banken og kommunelokalet.

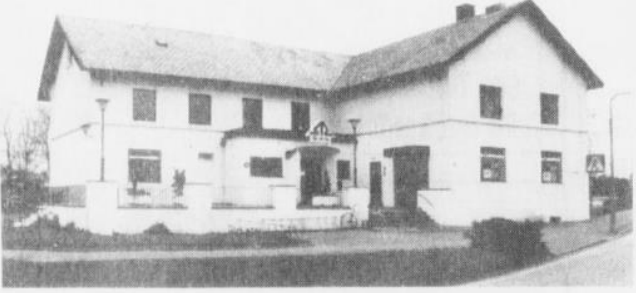
Fasaden mot Jærveien tegnet av arkitektene Hansteen e Sørensen februar 1952, i forbindelse med ominnredning og fasadeendringer av 1 etasje. (Byggesaksarkivet Sandnes. [WebLager Administration.](#))

Første trinn modernisering, med nye fasader i første etasje. Fotografert av Gabriel Bore for Sandnes fotoklubb i forbindelse med byjubileet 1960. («Sandnes i bilder» 1960).

Modernisering av fasaden gjennomført 1972. (Foto fra J. Sch. Jonasen, 1972)

KONTORBYGG I SANDNES

SR-BANK Høyland Sparebank's lokaler i Jærveien 34, til salgs. Brutto areal ca. 800 kvm, samt loft, hvor en del kan innredes til kontorer. Inneholder: Div. kontorer, kantine, garderobes, toaletter, hvelv, etc. Bygningen er i god teknisk stand. Ledig høsten 1984. For nærmere opplysninger, henvendelse

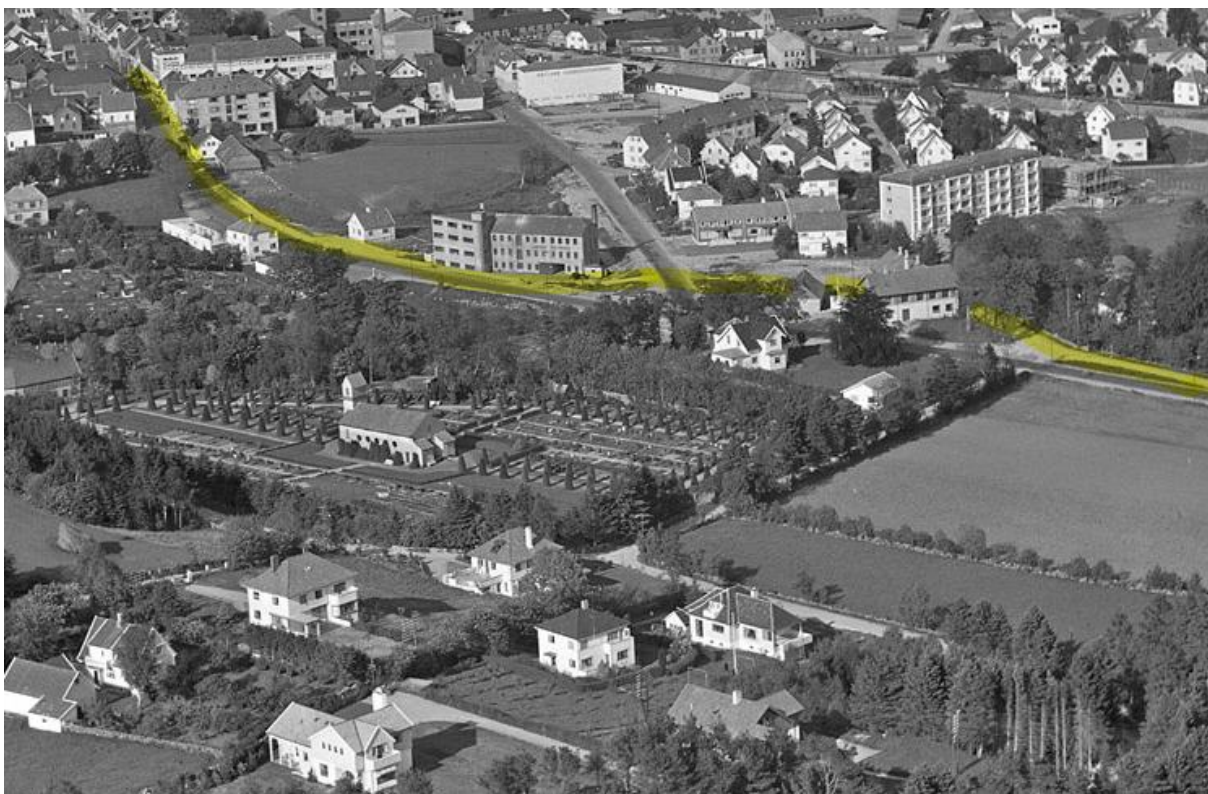
Sparebankenes Eiendomsavdeling
Høyland og Sandnes

Langgt 17 Tlf (04) 62 36 89/66 53 55
Bevillingshaver: Statsaut. eiendomsmegler Arne Johnsen
Etter kontortid: Automatisk telefonsvarer tlf (04) 62 36 89

Annonse i Stavanger Aftenblad 24.05.1984. Den nye eieren ble finansieringsselskapet Afinans Ousdal, Sandnes kommune hadde da takket nei til å overta. I 1992 flyttet kommunens kulturetat inn som leietaker av lokalene.

Jærveien 34 status 2021 (Foto Google Street View)

Widerøe 1954. Jærveien er lagt utenom Skeiane-tunet. Den gamle traseen synes så vidt og er markert med gult. (ika-w071035)

De gamle hovedfasadene er i dag blitt baksider. Her er det vel et potensial for oppgradering?

Krum datert 1913 (1913–1920). (1881.no, Historiske kart)

Vertikalfoto av området fra 1937. Det gamle senteret ved Skeiane har flere historiske elementer intakt. Den gamle Jærveien er markert med gult, dagens trasé med orange.

Bevarte detaljer: Sveitsertak. Hjørne markert med pilaster. Gesimsbånd mellom etasjene. Buen i det «palladianske motivet» syns så vidt.

Båndet mellom etasjene har markert hulkil som har harmonisert fint med vindusomrammingene.

Sokkel for hjørnepilastrene.

Kilder

Egeland, Gunnar, 1958. *Høyland Sparebank 1858—1958*. 1958. *Høilands Sparebank 1. juli 1858 – 1. juli 1908*. Notat Gro Person 21/5-14, «Områdeplan Skeiane». *Høyland 1837-1937*, Minneskrift 1937. Jonassen. J. Schanche. 1972. T. Gaudland, Tom og F.R. Jacobsen, 2001 Sandnes industri og handel. *Høyland gjennom 100 år*. s 174. *Sørfylket.no*, «En bank for bygda». Digitalt museum, Jærmuseet. 1881.no, Historiske kart.